

SK

SK

SK

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 22.12.2009
KOM(2009)689 v konečnom znení

**SPRÁVA KOMISIE RADE, EURÓPSKEMU PARLAMENTU A VÝBORU
REGIÓNOV**

**Následné hodnotenie podujatí Európske hlavné mesto kultúry na rok 2007 (Luxemburg
a Sibiu)
a na rok 2008 (Liverpool a Stavanger)**

SPRÁVA KOMISIE RADE, EURÓPSKEMU PARLAMENTU A VÝBORU REGIÓNOV

Následné hodnotenie podujatí Európske hlavné mesto kultúry na rok 2007 (Luxemburg a Sibiu) a na rok 2008 (Liverpool a Stavanger)

(Text s významom pre EHP)

1. Úvod

Táto správa sa predkladá na základe článku 12 rozhodnutia č. 1622/2006/ES¹ z 24. októbra 2006 o činnosti Spoločenstva na podporu projektu Európske hlavné mesto kultúry na roky 2007 až 2019, v ktorom sa vyžaduje, aby „Komisia každý rok zabezpečila vonkajšie a nezávislé hodnotenie výsledkov projektu Európske hlavné mesto kultúry za uplynulý rok v súlade s cieľmi a kritériami akcie stanovenými v tomto rozhodnutí. Správu o uvedenom hodnotení predloží Komisia Európskemu parlamentu, Rade a Výboru regiónov na konci roka nasledujúceho po podujatí Európske hlavné mesto kultúry.“

Hodnotenia za roky 2007 a 2008 sa zlúčili do jedného hodnotenia. Od roku 2009 sa však hodnotenie bude vykonávať každý rok.

V tejto správe je uvedené stanovisko Komisie k hlavným záverom a odporúčaniam externého hodnotenia podujatí Európske hlavné mesto kultúry na roky 2007 a 2008, ktoré možno získať na webovej stránke:

http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/evalreports/index_en.htm

V rámci externého hodnotenia sa najprv jednotlivo hodnotili tieto štyri Európske hlavné mestá kultúry (ďalej len „EHMK“): Luxemburg (LUX) a Sibiu (RO) v roku 2007, Liverpool (UK) a Stavanger (NO) v roku 2008. Potom sa porovnali zistenia a dosiahnuté závery platné pre všetky štyri mestá. Zistenia vychádzali z údajov, ktoré poskytli štyri EHMK, zo spätnej väzby od zainteresovaných strán a z politických a vedeckých dokumentov na európskej úrovni.

2. KONTEXT AKCIE

2.1. Činnosť Spoločenstva v súvislosti s podujatím Európske hlavné mesto kultúry

Pôvodný projekt „Európske hlavné mesto kultúry“ bol vyhlásený na medzivládnej úrovni v roku 1985² a neskôr bol doplnený o podujatie „Európsky mesiac kultúry“³. Na základe

¹ Ú. v. EÚ L 304, 3. november 2006.

² Titul „Európske hlavné mesto kultúry“ bol navrhnutý, aby pomohol zbližovať občanov Európskej únie. Pozri uznesenie ministrov zodpovedných za kultúrne záležitosti týkajúce sa každoročného organizovania podujatí „Európske hlavné mesto kultúry“ z 13.6.1985 <http://eur-ex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=en&lng1=en.en&lng2=da.de.el.en.es.fr.it.nl.&val=117538.cs&page=1&hwords>

týchto činností sa rozhodnutím č. 1419/1999/ES zaviedla akcia Spoločenstva na podporu podujatia Európske hlavné mesto kultúry na roky 2007 až 2019⁴, ďalej uvádzaná len ako „akcia“. Členské štáty boli zoradené do chronologického poradia na jednotlivé roky, v akom môžu toto podujatie organizovať. Európske krajiny, ktoré nie sú členskými štátmi, sa môžu tiež uchádzať o titul bez vopred zadefinovaného chronologického poradia.

Rozhodnutie č. 1419/1999/ES bolo neskôr nahradené rozhodnutím č. 1622/2006/ES⁵, v ktorom sa spresnili ciele akcie, upravilo sa vymenúvanie členských štátov a proces monitorovania počínajúc rokom 2013 a upustilo sa od možnosti, aby sa hlavné mestá nečlenských štátov mohli uchádzať o tento titul. Zaviedla sa dvojstupňová vnútroštátna súťaž s európskymi kritériami a monitorovacie stretnutia po určení miest, zatiaľ čo predchádzajúce rozhodnutie ponechalo na rozhodnutí členských štátov, aké postupy pri výbere hlavných miest použijú, bez následného monitorovania.

V prípade rokov 2007 a 2008 navrhované hlavné mestá podali svoje prihlášky vrátane kultúrneho programu na príslušný rok európskej výberovej komisii, ktorá odporučila Komisii, aby ich vymenovala. Komisia zas vydala odporúčanie Rade ministrov, ktorá EHMK oficiálne vymenovala. Vzhľadom na čas potrebný na realizáciu podujatia EHMK, ktorého príprava sa začína 6 rokov pred rokom priznania titulu, rozhodnutím z roku 2006 sa ponecháva uplatňovanie rozhodnutia z roku 1999 na EHMK na roky 2007, 2008 a 2009 a predpokladajú sa v ňom prechodné ustanovenia na podujatia v rokoch 2010 a 2012.

Finančná podpora EÚ sa poskytuje z programu EÚ Kultúra. Na roky 2007 – 2013 sa vyčlenilo maximálne 1,5 mil. eur ročne na jedno EHMK⁶. Na roky 2007 a 2008 mala finančná podpora podobu grantov na spolufinancovanie konkrétnych projektov tvoriacich súčasť kultúrnych programov EHMK.

2.2. Európske hlavné mestá kultúry na roky 2007 – 2008

Na EHMK na roky 2007 a 2008 sa preto vzťahujú výberové postupy stanovené v rozhodnutí z roku 1999. Luxembursko a Spojené kráľovstvo boli oprávnené hosťovať podujatia EHMK v roku 2007, resp. 2008. Luxembursko navrhlo na tento titul hlavné mesto Luxemburg a jeho širšie okolie („Grande Région“ (GR)), Spojené kráľovstvo Liverpool na základe celoštátnej súťaže. Okrem toho Rumunsko (ktoré zatiaľ v roku 2004 nebolo členským štátom) navrhlo na rok 2007 Sibiu a Nórsko navrhlo na rok 2008 mesto Stavanger. Výborové konanie sa uskutočnilo v rokoch 2003 – 2004. Európska výberová komisia vydala správu, v ktorej odporučila Luxembursko a Sibiu na titul na rok 2007 a Liverpool a Stavanger na titul na rok 2008, pritom vydala odporúčania na lepšie dosiahnutie navrhnutých cieľov. Rada ministrov v roku 2004 na odporúčanie Komisie oficiálne udelila titul kandidátskym mestám.

³ Závety ministrov kultúry, ktorí sa stretli v rámci zasadnutia Rady z 18. mája 1992, týkajúce sa výberu Európskych hlavných miest kultúry po roku 1996 a „mesiaca kultúry“ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:41992X0616:EN:HTML>

⁴ Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1419/1999/ES z 25. mája 1999 o akcii Spoločenstva na podporu podujatia Európske hlavné mesto kultúry na roky 2005 až 2019 (Ú. v. ES L 166, 1.7.1999, s. 1). Rozhodnutie zmenené a doplnené rozhodnutím č. 649/2005/ES (Ú. v. EÚ L 117, 4.5.2005, s. 20). http://www.europa.eu/eur-lex/pri/en/oj/dat/1999/l_166/l_16619990701en00010005.pdf http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2005/l_117/l_11720050504en00200021.pdf

⁵ Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1622/2006/ES z 24. októbra 2006 o činnosti Spoločenstva na podporu projektu Európske hlavné mesto kultúry na roky 2007 až 2019 (Ú. v. EÚ L 304, 3.11.2006, s. 1). <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:L:2006:304:SOM:EN:HTML>

⁶ Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1855/2006/ES z 12. decembra 2006, ktorým sa ustanovuje program Kultúra (2007 – 2013) (Ú. v. EÚ L 372, 27.12.2006, s. 1). Ref. oddiel 1.3.

3. EXTERNÉ HODNOTENIE

3.1. Podmienky hodnotenia

Komisia poverila spoločnosť Ecotec Research and Consulting, aby vykonala externé hodnotenie⁷ podujatí EHMK v rokoch 2007 a 2008. Hodnotenie zamerané na posúdenie relevantnosti, efektívnosti, účinnosti a udržateľnosti týchto štyroch EHMK v porovnaní s cieľmi akcie a v porovnaní s cieľmi stanovenými samotnými EHMK v ich prihláškach a počas realizačnej etapy. K externému hodnoteniu boli priložené správy za jednotlivé EHMK, v ktorých boli uvedené závery a odporúčania, ako zlepšiť vykonávanie akcie. Vzhľadom na skutočnosť, že každé EHMK má tento titul iba jeden rok, závery a odporúčania týkajúce sa hlavných miest boli uvedené vo forme „získaných skúseností“ na pomoc budúcim EHMK pri ich realizácii.

3.2. Metodika

Štyri EHMK boli hodnotené individuálne, čerpajúc čiastočne z hodnotení, ktoré si dali vypracovať samotné EHMK. Údaje sa zhromažďovali na dvoch úrovniach. Malá časť údajov sa zhromaždila na úrovni EÚ a väčšia časť údajov pochádzala od samotných EHMK. Medzi hlavné zdroje patrili politické a vedecké dokumenty na európskej úrovni; pôvodné prihlášky, štúdie a správy EHMK, ktoré si objednali EHMK, programy podujatí, propagačný materiál a webové stránky; kvantitatívne údaje poskytnuté EHMK o činnostiach, výstupoch a výsledkoch; rozhovory s riadiacimi skupinami každého EHMK; telefonické prieskumy medzi hlavnými zainteresovanými stranami v každom EHMK a návštevy v každom meste. V rámci porovnávacieho preskúmania a metahodnotenia sa posúdili závery pre všetky štyri EHMK, porovnali a posúdili sa rozdiely v prístupoch a overila sa kvalita výskumu. Závery týkajúce sa akcie EHMK sa všeobecne odvodili z posúdenia dôkazov a záverov pre všetky štyri EHMK.

3.3. Zistenia hodnotiteľa

3.3.1. Relevantnosť akcie

V rámci hodnotenia sa dospelo k záveru, že vykonávanie akcie bolo relevantné podľa článku 151 Zmluvy o ES. Ciele „rozvíjanie kultúrnych činností“ a „presadzovanie európskej dimenzie kultúry prostredníctvom kultúry“ hrali v rámci tejto akcie dôležitú úlohu. Okrem toho sa zo zistení hodnotenia zdá, že hlavné mestá, ktoré mali titul EHMK, v priebehu rokov prijali tretí všeobecný cieľ, ktorí hodnotitelia definovali ako „podpora sociálneho a hospodárskeho rozvoja prostredníctvom kultúry“, hoci sa tento cieľ výslovne neuvádza v článku 151 zmluvy.

V preambule k rozhodnutiu z roku 1999 sa po prvýkrát zaviedol výslovný odkaz na rozvoj kultúry a cestovného ruchu a potrebu mobilizovať veľké skupiny obyvateľstva. Tieto odkazy sa neskôr posilnili v rozhodnutí z roku 2006 zahrnutím konkrétnych kritérií týkajúcich sa „podpory účasti občanov“ a „dlhodobého rozvoja“. Mnoho EHMK išlo ešte ďalej tým, že stanovili jasné sociálne a hospodárske ciele alebo ciele týkajúce sa cestovného ruchu. Zahrnutím týchto cieľov do akcie EHMK sa jednak sformovali, ako aj odrazili širšie trendy v kultúrnej politike.

⁷ Rámcová zmluva o poskytovaní služieb č. EAC/03/06 o hodnotení, službách súvisiacich s hodnotením a podpore pri hodnotení vplyvu.

Rastúci význam týchto cieľov však sprevádzala diskusia o rovnováhe medzi tým, či by sa kultúra mala podporovať pre jej vnútornú hodnotu alebo ako prostriedok prinášajúci konkrétnu, merateľnú návratnosť investícií.

3.3.2. *Relevantnosť EHMK na roky 2007 a 2008*

V rámci hodnotenia sa posúdila motivácia hlavných miest uchádzať sa o to, aby sa stali EHMK, a relevantnosť ich cieľov v súvislosti s cieľmi akcie a článku 151. Všetky štyri EHMK spĺňali výrazne aspoň jeden z konkrétnych cieľov „rozvíjania kultúrnych činností“, „presadzovania európskej dimenzie kultúry prostredníctvom kultúry“ a „sociálneho a hospodárskeho rozvoja prostredníctvom kultúry“ a preukázali určitú relevantnosť v súvislosti so všetkými týmito cieľmi.

Zatiaľ čo všetky štyri EHMK spĺňali cieľ „rozvíjania kultúrnych činností“, najzjavnejšie to bolo v prípade mesta Stavanger. V ostatných troch EHMK bolo možné tieto snahy zaznamenať podľa celkových cieľov, t. j. podľa rozvoja cezhraničného regiónu (GR Luxemburg), zviditeľnenia hlavného mesta (Sibiu) na medzinárodnej úrovni a obnovy mesta a začleňovania (Liverpool).

Všetky štyri EHMK spĺňali cieľ „presadzovania európskej dimenzie kultúry prostredníctvom kultúry“, najmä prostredníctvom ich cieľov upevňovania spolupráce s kultúrnymi subjektmi, umelcami a mestami v ostatných členských štátoch.

Všetky štyri EHMK spĺňali aj cieľ sledovania „hospodárskeho rozvoja pomocou kultúry“, najmä využívaním EHMK na zlepšovanie obrazu mesta (GR v prípade Luxemburgu), ako aj cieľa sledovania „hospodárskeho rozvoja pomocou kultúry“ rozširovaním prístupu ku kultúre.

3.3.3. *Efektívnosť riadenia*

Posúdila sa efektívnosť riadenia EHMK vrátane ich organizačných modelov, postupov výberu a vykonávania kultúrnych činností a podujatí, komunikácie a propagácie, ako aj postupov na získavanie finančných prostriedkov.

Všetky štyri EHMK čelili problémom pri zavádzaní efektívnych postupov riadenia, najmä počas fázy rozvoja. Tieto problémy súviseli najmä s výzvou vytvoriť organizačnú štruktúru a vybudovať tím osôb so zručnosťami potrebnými na realizáciu kultúrneho programu. V každom prípade si to vyžiadalo viac zručností, a teda inú štruktúru ako mal tím, ktorý úspešnú prihlášku pripravil, aj keď väčšina kľúčových osôb sa následne takisto podieľala na realizácii programu.

Medzi otázkami, ktoré zohrali dôležitú úlohu, bola potreba vyvážiť umelecké a politické záujmy a zabezpečiť, aby súčasné zainteresované strany a spolupracujúci partneri privítali nový mechanizmus vykonávania, a dosiahnutie správnej kombinácie existujúcich a dočasne preložených zamestnancov, ako aj nových talentov. Každé EHMK si nakoniec vytvorilo efektívnu štruktúru riadenia, čo uznala väčšina zainteresovaných strán.

Skúsenosti z rokov 2007 a 2008 ukazujú, že sa obvykle odporúča nová a nezávislá štruktúra, ktorá je dôkladne prispôbená, aby odrážala politický a kultúrny kontext hlavného mesta a celej krajiny ako takej. Ďalším dôležitým poznatkom získaným v rokoch 2007 a 2008 bol význam hodnotení objednaných samotnými EHMK.

3.3.4. *Efektívnosť mechanizmov EHMK na úrovni EÚ*

Kľúčovým hľadiskom bola efektívnosť výberových, monitorovacích a finančných postupov, ktoré využíva Európska komisia. Zatiaľ čo štyri EHMK vyjadrili celkovú spokojnosť so spôsobom fungovania európskej výberovej komisie, ešte je príliš skoro robiť konečné závery o efektívnosti, účinnosti a nestrannosti tohto postupu, keďže v ich prípade sa od komisie vyžadovalo, aby sa vyjadrila k absolútnej podstate každej ponuky a nie k podstate ich ponúk v porovnaní s konkurenčnými návrhmi, pretože žiadne neboli.

Rozhodnutie z roku 1999 neobsahovalo fázu monitorovania. Napriek tomu prevládajúcim názorom troch zo štyroch hlavných miest je, že táto funkcia by bola prínosom. V skutočnosti by to mohlo pomôcť poukázať na prípadné problémy a umožniť včasnú nápravu.

Všetky štyri EHMK privítali podporu vytvárania sietí medzi minulými, súčasnými a budúcimi EHMK zo strany Komisie.

Kritériá na financovanie zo strany EÚ vo výške 1,5 mil. EUR na jedno EHMK boli jasné a administratívne postupy sa nelíšili od postupov ostatných programov EÚ. Každé EHMK dostalo finančné prostriedky z programu EÚ Kultúra na konkrétne projekty. Finančné prostriedky EÚ predstavovali len veľmi malú časť celkových výdavkov na kultúrny program jednotlivých EHMK. Vzhľadom na nie príliš vysokú sumu finančných prostriedkov poskytnutých z rozpočtu EÚ malo vymenovanie EHMK skutočne veľmi účinný pákový efekt.

Akcia EHMK kladie vysoké nároky na kandidátske mestá, vyžaduje si značné investície na kultúrne programy a do miest všeobecne a médiá a verejnosť jej venujú veľkú pozornosť. Je otázne, či by akýkoľvek iný mechanizmus kultúrnej politiky mohol dosiahnuť rovnaký vplyv za rovnako vysoké investície EÚ pokiaľ ide o finančné zdroje a vynaložené úsilie. Je však potrebné sledovať, či sa „prínosy“ nezačnú v nasledujúcich rokoch znižovať a či nebudú potrebné alternatívne mechanizmy kultúrnej politiky, aj v prípade, že sa bude čerpať z mnohých koncepcií podporujúcich akciu EHMK a z doteraz získaných skúseností.

3.3.5. *Efektívnosť rozvoja kultúrnych činností*

V rámci hodnotenia sa posudzovala efektívnosť každého EHMK pri realizácii kultúrneho programu a jeho vplyv na dlhodobý kultúrny rozvoj hlavného mesta. V každej oblasti EHMK sa realizoval rozsiahlejší kultúrny program, aký by sa realizoval v prípade, ak by hlavné mesto nebolo vymenované za EHMK. V celom rade kultúrnych žánrov sa uskutočnilo veľa skutočne inovatívnych projektov a nových zákaziek. Kultúrne činnosti mali vo všeobecnosti omnoho väčšie publikum ako v rokoch, ktoré predchádzali roku vymenovania za EHMK, a v prípadoch, kde sú k dispozícii dôkazy, tieto dôkazy svedčia o vysokej úrovni spokojnosti publika.

Kultúrna scéna každého hlavného mesta je teraz živšia a uznávanejšia ako predtým tak na vnútroštátnej, ako aj na medzinárodnej úrovni. Zatiaľ čo v každom kultúrnom programe vystupovalo veľa uznávaných medzinárodných i domácich umelcov, podporu získal každopádne aj značný počet miestnych kultúrnych subjektov. Tieto podujatia sa tešili veľkej pozornosti a nadviazali sa významné kontakty, ale jedným z najdôležitejších prínosov, ktorý uvádzali všetky štyri EHMK, je väčšia profesionalita a prevádzková kapacita týchto subjektov. V mnohých prípadoch samotná skutočnosť užšej spolupráce medzi kultúrnymi inštitúciami a orgánmi umožnila väčšiu podporu, akú by získali v opačnom prípade. Napríklad zvýšené financovanie z verejných zdrojov bolo obvykle sprevádzané praktickou

pomocou, ktorá menším organizáciami umožnila, aby uzatvorili zmluvy a podieľali sa na efektívnejšom poskytovaní financovania.

Celkovo každé EHMK, a tým aj táto akcia ako celok, boli vo všeobecnosti úspešnejšie pri dosahovaní cieľov súvisiacich s rozvojom kultúrnych činností počas roku, na ktorý im bol udelený titul. Samozrejme, nie každý prvok kultúrnych programov bol úplne úspešný a niektoré zainteresované strany boli sklamané (ako napríklad kultúrne inštitúcie, ktorým bola v rámci projektu EHMK ponúknutá menej významná úloha), niektorí domáci umelci mali pocit, že zahraniční umelci boli nenáležité zvyhodňovaní, a očakávania niektorých miestnych kultúrnych subjektov, pokiaľ ide o finančnú a inú podporu, sa nepodarilo splniť. Táto akcia však umožnila realizáciu štyroch rozsiahlych kultúrnych programov, ktoré ponúkali veľa lákavých a inovačných projektov.

3.3.6. Efektívnosť podpory európskej dimenzie kultúry prostredníctvom kultúry

Rozhodnutie z roku 1999 neponúka jasnú definíciu „európskej dimenzie“ a kritériá „európskej dimenzie“, ako sú stanovené v rozhodnutí z roku 2006, umožňujú veľkú flexibilitu pri výklade tohto pojmu. Možno aj v dôsledku toho si EHMK na roky 2007 a 2008 vykladali európsku dimenziu akcie EHMK rozličnými spôsobmi. Hodnotenie preto pri posudzovaní efektívnosti podujatí v rámci EHMK zohľadnilo túto rozmanitosť, pokiaľ ide o presadzovanie európskej dimenzie. Zatiaľ čo všetky štyri EHMK boli efektívne pri vykonávaní celej škály činností s európskou dimenziou, povaha tejto dimenzie a rozsah efektívnosti sa lišili:

- zviditeľnenie, ktoré získali vďaka titulu, pomohlo všetkým štyrom mestám, aby efektívne dosiahli zvýšenie cestovného ruchu, hoci tento cieľ bol dôležitý len pre jedno z nich;
- všetky boli efektívne pri projektoch spolupráce, koprodukcii a výmenách, hoci táto činnosť bola rozsiahla len v GR v Luxembursku; v ostatných EHMK zohrávala spolupráca len okrajovú úlohu popri hlavnom kultúrnom programe a prebiehala predovšetkým s druhým mestom, ktoré bolo držiteľom titulu EHMK;
- podobne boli všetky EHMK efektívne pri nadväzovaní nadnárodných partnerstiev s ostatnými mestami alebo regiónmi, ale táto činnosť bola významná len v GR v Luxembursku;
- tri EHMK boli efektívne pri plnení svojho cieľa zameraného na prilákanie umelcov európskeho významu;
- vo štvrtom (GR v Luxembursku) to bol menej významný cieľ, i keď aj tu sa podarilo prilákať mnohých európskych umelcov;
- činnosti súvisiace s „európskou históriou, identitou a dedičstvom, ktoré už v hlavnom meste boli prítomné“ sa v značnej miere vykonávali len v GR v Luxembursku a Sibiu, v oboch prípadoch boli relatívne efektívne;
- všetky EHMK venovali len malú pozornosť rozvíjaniu európskych tém a otázok.

3.3.7. Účinnosť vplyvu v oblasti hospodárskeho rozvoja, rozvoja miest a cestovného ruchu

Pri hodnotení sa zistilo, že všetky štyri EHMK mali účinný vplyv z hľadiska cieľov hospodárskeho rozvoja, rozvoja miest a cestovného ruchu; cestovný ruch sa zvýšil

vo všetkých štyroch prípadoch a existujú dôkazy o jeho vplyve na miestne hospodárstvo; všetky štyri EHMK buď priamo financovali kultúrnu infraštruktúru a investície na rozvoj miest alebo boli impulzom pre takéto investície. Nie je však jasné, či existuje určitá najvyššia miera, do akej môžu EHMK nepretržite prispievať k ožiovaniu miest. V budúcnosti sa preto môže stať, že bude potrebné vynaložiť úsilie na obnovenie čisto kultúrnych cieľov počiatočných rokov EHMK, alebo sa táto koncepcia bude musieť prehodnotiť.

3.3.8. Efektívnosť pri podpore sociálneho rozvoja pomocou kultúry

Počas hodnotenia sa posudzovala efektívnosť EHMK v súvislosti so sociálnou dimenziou tejto akcie. Existujú dôkazy, že každé EHMK bolo efektívne pri vykonávaní činností určených na dosiahnutie sociálnych cieľov, konkrétne na rozšírenie prístupu ku kultúre a účasti na dobrovoľníckej činnosti (najmä v Sibiu a Liverpoole). Existujú tiež dôkazy o zvýšení návštevnosti kultúrnych podujatí a účasti na kultúrnych činnostiach, okrem iného vrátane cieľových skupín (v prípade Luxemburgu). Navyše bolo vyvinutých veľa nových spôsobov, ako tieto skupiny zapojiť do činnosti, napríklad prostredníctvom vytvorenia nových miest konania a organizovania kultúrnych podujatí v jednotlivých prímestských oblastiach a tvorbou komunitných umeleckých projektov. Sociálna dimenzia EHMK na roky 2007 a 2008 však spočívala najmä v rozširovaní prístupu ku kultúre, a nie v kultúrnej alebo sociálnej integrácii ako takej.

3.3.9. Udržateľnosť

Pri hodnotení sa na záver posudzovala udržateľnosť činností EHMK a ich vplyv na riadenie kultúry a dlhodobý rozvoj príslušných miest. Zatiaľ čo kultúrna činnosť prirodzene po skončení platnosti titulu EHMK poklesla, vo všetkých štyroch EHMK existujú dôkazy, že mnohé z činností, ktoré sa začali v roku, kedy boli mestá držiteľmi titulu, pokračovali ďalej a v niektorých prípadoch orgány verejnej správy poskytli ďalšie financovanie. Existuje aj celý rad príkladov, kedy sa festivaly, ktoré sa začali v roku, kedy boli mestá držiteľmi titulu, opätovne konali aj v nasledujúcich rokoch. Okrem toho existuje veľa príkladov kultúrnych inštitúcií a nezávislých subjektov, ktoré vykonávajú činnosť na vyššej úrovni, ako pred rokom, kedy boli mestá držiteľmi titulu, hoci niektoré príležitosti ostali nevyužitú.

Skúsenosti z rokov 2007 a 2008 ukazujú, že na konci roku, kedy boli mestá držiteľmi titulu, došlo k rozpadu špeciálne vyčlenených agentúr, a tým nevyhnutne k určitej strate získaných skúseností. Je však jasné, že počas podujatí EHMK došlo k významným posunom v riadení kultúry v príslušných mestách. Nielenže sa veľa získaných skúseností zachovalo (pretože veľa osôb zostalo pracovať v oblasti riadenia kultúry miest, vrátili sa k svojim predchádzajúcim zamestnávateľom, napr. na mestské úrady, alebo nastúpili na nové pracovné miesta, napr. v kultúrnych inštitúciách), ale podujatia EHMK viedli aj k zavedeniu nových spôsobov práce, vzniku nových partnerstiev a prijatiu nových stratégií. EHMK v mnohých prípadoch pomohli nadviazať nové vzťahy medzi miestnymi úradmi a kultúrnymi subjektmi a presadili, že sa kultúra dosala na program miestnych politických diskusií. Celkovo potom EHMK zaznamenali významné zmeny spôsobu, akým sa uskutočňovali kultúrne činnosti, ktoré vytvorili nové platformy pre činnosti, ktoré sa pravdepodobne podarí udržať aj do budúcnosti.

V tomto štádiu je príliš zavčasu hodnotiť udržateľnosť hospodárskeho vplyvu a vplyvu na cestovný ruch. Zatiaľ čo sa EHMK na roky 2007 a 2008 tešili počas roku, v ktorom boli držiteľmi titulu, zvýšeniu cestovného ruchu a väčšej pozornosti na medzinárodnej úrovni, existuje riziko, že tieto prínosy bude za súčasných ekonomických okolností len veľmi ťažké udržať, hoci mestá s titulom EHMK sa samozrejme môžu tešiť vyššiemu počtu návštevníkov,

ako by to bolo v prípade, keby neboli vymenované za EHKM a v budúcnosti, po oživení celosvetového hospodárstva, môžu byť lepšie pripravené využiť výhody.

4. HLAVNÉ ODPORÚČANIA EXTERNÉHO HODNOTENIA A PRIPOMIENKY KOMISIE

Komisia súhlasí s väčšinou odporúčaní hodnotiteľa, má však pocit, že existuje určitá duplicita, a preto tieto odporúčania mierne preformulovala, ako sú uvedené nižšie, čo však nemení ich podstatu.

4.1. Efektívnosť riadenia

Komisia by mala všetkým EHKM odporučiť, aby si dali vypracovať hodnotenia vplyvu svojich kultúrnych programov a súvisiacich činností.

4.2. Efektívnosť mechanizmov EHKM na úrovni EÚ

V rámci hodnotení v budúcnosti by sa mala posudzovať:

- efektívnosť, účinnosť a nestrannosť výberu a postupy monitorovania zavedené rozhodnutím z roku 2006;
- stála hodnota „značky“ EHKM, tak z hľadiska držiteľov titulu, ako aj z hľadiska širšieho okolia (médií, orgánov kultúrneho sektora a širokej verejnosti); v prípade, keď sa bude zdať, že hodnota značky klesá, Komisia by mala preskúmať alternatívne prístupy a porovnať ich relatívne prednosti s prístupmi EHKM.

4.3. Účinnosť vplyvu v oblasti hospodárskeho rozvoja, rozvoja miest a cestovného ruchu a pri podpore sociálneho rozvoja prostredníctvom kultúry

V nasledujúcich diskusiách by Európska komisia mala preskúmať rozsah, v akom sa koncepcia EHKM (a kultúry všeobecne) môže a mala by sa (naďalej) využívať na stimulovanie:

- oživenia miest a hospodárskeho rozvoja alebo či by sa mala vrátiť k prístupu, ktorý je orientovaný viac na samotnú kultúru;
- skutočnej sociálnej obnovy miest a aktívnej pomoci všetkým občanom alebo iba na rozširovanie kultúrnych možností pre existujúce publikum;
- alebo má ponechať flexibilitu na mestá, aby si samé zvolili vlastný pomer týchto možností.

5. ZÁVERY KOMISIE

Komisia zdieľa celkové hodnotenie hodnotiteľa a akceptuje jeho odporúčania, ktoré sa uvádzajú vyššie. Uvedomuje si, že sila každého EHKM je pevne zakorenená v jeho rozmanitosti a kultúrnej jedinečnosti a zabezpečí, aby mestá mali dostatok voľnosti na dosahovanie cieľov akcie (odôvodnenie 1).

Komisia poznamenáva, že väčšina EHKM už má systémy hodnotenia vzťahujúce sa na všetky alebo časť ich kultúrnych programov a odporúča celkové hodnotenia na miestnej úrovni (odôvodnenie 2). Na presadzovanie šírenia osvedčených postupov Komisia podporila

politické zoskupenie, v rámci ktorého sa model komplexného hodnotenia vypracovaný mestom Liverpool v roku 2008 naďalej prispôsobuje potrebám budúcich EHMK.⁸ Komisia podrobnejšie preskúma aj spôsob, akým EHMK využívajú alebo by mohli využívať štrukturálne fondy.⁹ Komisia s potešením konštatuje, že nové postupy výberu, monitorovania a financovania ustanovené v rozhodnutí z roku 2006, už prebiehajú spôsobom odporúčaným v zisťeniach hodnotenia. Zabezpečí, aby sa tieto nové režimy riadne a včas vyhodnotili.¹⁰ Komisia si je dobre vedomá „značky“ EHMK. Poskytuje usmernenie k jej používaniu v príručke EHMK pre kandidátske mestá¹¹ a bude naďalej sledovať jej používanie a hodnotu. Komisia bude podporovať výmenu osvedčených postupov a poukazovať na skúsenosti EHMK, ako na laboratória rozvoja miest prostredníctvom kultúry. Pokiaľ ide o napätie medzi využitím kultúry ako nástroja na sociálne a hospodárske účely a jej skutočnou hodnotou pre občanov Európskej únie, Komisia je presvedčená, že úspešné EHMK slúžia ako dobrý príklad spôsobu zosúladenia kvality umenia so sociálno-hospodárskym rozvojom (odôvodnenie 3).

⁸ <http://www.liv.ac.uk/impacts08/>

⁹ Štúdia o prínose kultúry pre miestny a regionálny hospodársky rozvoj v rámci európskej regionálnej politiky http://ec.europa.eu/culture/key-documents/doc537_en.htm

¹⁰ Postup monitorovania a cena Meliny Mercouriovej - v prípade EHMK na rok 2010; celý výberový postup, ktorý je uvedený v rozhodnutí z roku 2006 - v prípade EHMK na rok 2013.

¹¹ http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/doc629_en.htm